

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXI. évfolyam

15. szám 1983. november 22.

Ára: 1,80

Békepolitika — Reform Nyugati stratégia

● A békére törekvő politika nem nélkülözheti a nyugati vezetőkörök stratégiájának, a békemozgalmak irányultságának, tevékenységük hatásmechanizmusainak árnyalt elemzését. Ma már kiterjedt tudományos és szakértői apparátusok munkája segíti a politikásokat, valamint a tájékoztatás felelőseit az egyoldalú, homogén „imperializmuskép” elkerülésében — ami egyébként nem csak politika, hanem közvetlen katonai érdek is.

● Miközben jelentős nyugati elemző központokban ugyancsak megfigyelhető a differenciálásra, esetenként a mértékletességre való törekvés, különösen az utóbbi évek Amerikájában újra teret nyert a régi hang: A szocializmust aberrációként, eltévelyedésként, a szocialista országokat — első helyen nyilván a Szovjetuniót — rémisztő vörösre festett, mindent felfaló ördögi hatalomként ábrázolják, amely nemcsak hogy a szabadság és a demokrácia veszélyes ellensége, hanem egyszerűen idegen test, kiirtandó elem az emberiség amerikai minta szerinti szerveződő nagy családjában. Mindez érdektelen lenne számunkra, ha a jelzett szemlélet nem hatná át a konkrét politikai lépéseket, és ami talán még súlyosabb, ha — kiváltképp Amerikában, de nemcsak ott — nem nyerne hitelt széles tömegek értékítéleteiben. Mivel pedig a világ információáramlásában, életminta követő rendszereiben majdhogyan teljes amerikai hegemonia uralkodik, ez a nézet a fejlett tőkés országoknál tágabb körben is szűkíti a kompromisszumra hajlók táborát.

● A béke esélyeinek vizsgálatánál legfontosabb talán azon tényező keresése, melyekkel bővíthető a békepolitika és a békemozgalom lehetséges szövetségeinek bázisa. Ehhez pedig az is hozzátartozik, hogy minél több összefüggésben elemezzük saját békéhez való viszonyunkat. Annak deklarálása, hogy a szocializmus békét akar, vagy hogy a béke társadalma, önmagában nem elegendő sem a hatékony politikai stratégia kimunkálásához, de különösen nem a rólunk „odaát” kialakult kép megváltoztatásához. A békés egymás mellett élés stratégiája tágabb értelemben magába foglalja nem csak a politikai diplomáciai és katonai erőfeszítéseket, hanem gazdaságpolitikánk hatékonyságát, sőt társadalompolitikánk egészét is. Bár kétségtelen, hogy a nyugati propaganda szűrőjén pozitív elemek nehezen jutnak át és nem könnyű a rögzült előítéletek oldása sem, leg-sikeresebben mégis csak társadalmi berendezkedésünk vonzerejének művelésével, folyamatos megújuló

képességünk bizonyításával tudjuk módosítani a szocialista világon kívüli tömegek vélekedéseit.

● A jelenlegi amerikai stratégia éppen arra alapozza politikáját, hogy a fegyverkezési hajszát szüntelen felpörgetésével elvonja a szocializmus erejét és figyelmét a társadalom, a gazdaság egyéb szféráinak fejlesztésétől. Azaz egy me-rev alkupállásba s ezen a ponton már könnyebben lejárható pozícióba szorítja. Így mint egy utólag bizonyítanak be az életképtelenségünkre vonatkozó előzetes propagandát. Miközben szavakban hangzatosan támogatják a „demokratikus folyamatokat” (persze, csak ha azok a hatalommal szembenállnak), valójában a minél dogmatikusabb és voluntaristább tendenciáknak örvendeznek. (Meg kell jegyezni, hogy ez a hozzáállás nem érvényes a nyugati körök egészére. Ehellyütt nem térhetünk ki rá, de különösen Európában jóval differenciáltabb a kép.)

A dilemma feloldása mérhetetlen erőfeszítéseket követel, de hosszabb távon nincs más alternatíva. Egyoldalúan nem lehet kilépni a fegyverkezési spirálból és ezzel együtt kell folytatni a társadalmi és politikai rendszer, a gazdaság, a kulturális élet dinamizálására, az egyén és közösség viszonyának új minőségeire. A szocializmus nem lehet más, mint reformlényegű társadalom. Ez magába foglalja a korábban pozitív hajtóerőként funkcionált, de már a túlhaladott utópiák és strukturális következményeik elméleti és gyakorlati kritikáját, a társadalomban szunnyadó energiák felszabadítását. A katonai egyensúly fennmaradásánál döntő a gazdasági teljesítőképesség fokozása. Ennek szerteágazó társadalmi és politikai összefüggései vannak. Ma már tudjuk, hogy a szocializmus világméretű győzelme nem köthető mechanikusan a két tábor gazdasági versenyéhez és hogy a szocializmus felé haladás csak a korábban véltnél összehasonlíthatatlanul több összefüggésben ragadható meg. Leküzdöttük azt az illúziót is, hogy a mai szocializmus a technikai fejlődés vonalán belátó, „elkerülhető” a kapitalizmust. Az ötvenes évek végén megfogalmazódott „előzési kísérletünk” sikertelensége további differenciálásra kell hogy kényszerítsen bennünket a társadalmi haladás kritériumait illetően.

● A gazdaság „permanens reformja” csak hosszabb távon hozhat látványos eredményeket, a szocializmusnak azonban már ma sürgető történelmi vonzerejének teljes visszanyerése. Csak így hozható létre a világ haladó és józan erőinek az az új típusú

„népfrontos” szövetsége, mellyel a fegyverkezésben érdekelt legszélsőségesebb körök elszigetelhetők. A kultúra, a politika és az emberi viszonyok területe az, ahol a szűkös anyagi erőforrások ellenére is, azaz minimális tőkefordítással világviszhangot kiváltó előrelépés eszközölhető. A húszas évek elmaradottságának elemi kérdéseivel éhínséggel küszködő Szovjetunió körüli hatalmas nemzetközi szimpátia és szolidaritás arra tanít bennünket, hogy a világ a szocializmust nem csupán, sőt talán nem is elsősorban számszerű mutatók alapján ítéli meg. Néha fontosabb ennél a mélyreható reformszándékok, humántörekvések és kulturális produktumok közvetlen tapasztalása. (Természetesen nem mellőzhető el ezek ügyes, hatékony propagandája sem.)

● Mindezeket az elemeket be kell vinni az enyhülési politika, sőt a katonai stratégia tervezési folyamatába. Ez megkívánja e téren is az alkotó vitákat, a vélemények ütköztetését. Ma már elfogadott az a tény, hogy a szocializmus is tagolt — előrevivő és visszahúzó érdekellentmondásokkal terhelt — társadalom, ahol a különféle társadalmi és foglalkozási csoportok értékítéleteit, szemléletét saját munkamegosztási pozíciójuk befolyásolja. Konkrétan és röviden: azokat a nyugati vádakat, miszerint nálunk a nyugathoz való viszonyt alapvetően a „katonai lobby” határozza meg, nem lehet elintézni azzal az ellenkező leegyszerűsítéssel, hogy itt mindenki egyformán békét akar. A béke akarati egysége nem lehet kétséges, de tudomásul kell venni: a békéhez vezető utakat, megoldásokat, a békés egymás mellett élést elősegítő konkrét lépéseket kiki a saját helyzetének megfelelően, eltérően értelmezheti. A katonai szakértőnek hatékony fegyverrel hatékony fegyvert kell szembeállítania, a diplomatának kemény pozícióharcot kell vívnia a tárgyalások körmondfont csatáiban. A gazdaságpolitikát már azt is látja, hogy az arányos fejlesztés hiányát előbb-utóbb a katonai érdekek is meg-sínylik. A háziasszony katonafiáért aggódik és így szükségképpen pacifista. Az értelmiségi az egyetemes emberi értékeket félti a hidegháborús légkörben szükségképpen szűkülő kapcsolatokat érzékelve. A különféle szempontoknak meg kell jelenniük a politikai döntési mechanizmusokban. A tudomány feltárhat újabb összefüggéseket, kidolgozhat tetszetős modelleket, de végülis a politikus az, aki a stratégia kidolgozásánál el kell hogy végezze a szintetizálás cseppét sem könnyű feladatát.

GÉCZI JÓZSEF

A József Attila Tudományegyetem ifjúsági szervezete béketörekvése kifejezésére november 22-én Békenapot tart. Az Ifjúsági szervezet tiltakozik a valamennyiünk létét fenyegető nukleáris veszély ellen. A Kárász utcán Békekapu áll ezen a napon, reggeltől, ahol nevük aláírásával tiltakozhatnak mindazok, akik egyetértenek felhívásunkkal és a béke ügyét magukénak érzik. A Békekapunál délután pol-beat műsor szórakoztatja az érdeklődőket, este a JATE-klubban békeforum, filmvetítés és kiállítás lesz. (A részletes programot szórólapokon közöljük.)

„Tenni vagy nem lenni”

Érzelmünket közvetlenebbül megragadják „nemzetünk sorskérdései” míg az „emberiség sorskérdései” gyakran elhessegetjük magunktól. Ma már mindenki számára világos, hogy a kettő összekapcsolódik, hiszen napjainkban alapvető érték lett a béke — a lét és a nemlét kérdése.

A nukleáris háború apokaliptikus képe rémlik fel előttünk. Nem élhetünk sokkhatások állandó nyomása alatt. Miközben a döntéshozók is gyakran úgy érzik, kényszerpályán mozognak, bennük is felvetődik a kérdés: *mi diákok, fiatalok mit tehetünk?* — lehetőségeinket reálisan felmérve, illúziókkal leszámolva, de mégis aktívan. Dédelgessük, ringassuk kicsit a szelíden vergődő békét, hátha közöttünk marad! — De tegyünk ennél többet is! Tiltakozunk a technika „csodái”, a raké-

ták, robotrepülők és bombák ellen! A háború ugyanúgy is mint magas szinten társadalmisodott erőszak kéne elpusztítani az emberiség által létrehozott értékeket és a létrehozókat is. Ilyen helyzetben minden őszinte béketörekvésnek létjogosultsága van, legyen az politikai állásfoglalás, művészi jalkiállítás, morális elítélés.

Tudjuk, hogy ma a nukleáris háború kirobbantását semmilyen érdek nem indokolhatja. A szocializmus nem akarja az osztályok megszüntetésének gombafelhős abszurd megoldását. Nem engedhetjük, hogy a kapitalizmus az emberiség léte árán próbálja bizonyítani erejét.

A mi korosztályunk békében nőtt fel, és alkotó munkánkat csak békében folytathatjuk. Ezért tiltakozunk minden olyan fegy-

verkezés ellen, mely fenyegeti ezt a törekvésünket. A világi békét akaró tömegekkel együtt az enyhülés érveinek eredményekkel bizonyított igazságát állítjuk szembe a fegyvergyártók önző törekvéseivel. Aggodalommal tekintünk a fokozódó európai rakétatelepítésekre, ezért támogatunk minden olyan törekvést, mely az erőegyensúly megőrzése mellett biztosítja a fegyverzetek alacsonyabb szintjét. Elítéljük a NATO szélsőséges köreinek azt a stratégiáját, mely kontinensünkön akar korlátozott nukleáris háborút vívni.

A pillanatot eljött, a konfliktusokat a tárgyalóasztalnál és nem a fegyverek színpadán kell rendezni, minden további késedelem életünket, álmunkat, reményeinket veszélyezteti. Mi is békét akarunk!

JATE KISZ-bizottság

Kelet és Nyugat — nyugati szemmel

(Mint minden válogatás, alábbi sajtómontázsunk sem mentes a válogató szempontjaitól — másrészt a tömegfogyasztásra szánt lapok durvább hangnemét nem reprezentálja.)

● „Ami az 1970-es évek elején még egy túlságosan borúlátó szovjet jóvondolésnek látszott, (Grecsko marsall 1974-es nyilatkozatát idézte) a Reagan-kormányzat alatt világossá lett. Washingtonban a tisztségviselők az amerikai katonai főlény visszaállításáról beszélnek, arról, hogy a háborús veszély közepette gazdasági nyomás révén kell rábírnunk a Szovjetuniót rendszere megváltoztatására. A Szovjetunióknak választani kell a között, hogy vagy békés úton megváltoztatja kommunista rendszerét a Nyugat által követett irányban, (!) vagy háborúzik. Más alternatíva nincs, s a két alternatíva közül a Szovjetunió bármelyiket választhatja — vélekedik Richard Pipes, Reagan szovjet ügyekben volt tanácsadója.” (The Guardian 1983. szept. 27.)

● „... amikor egy szuperhatalom, mint amilyen az Egyesült Államok egész külpolitikáját egyedül annak a célnak a szolgálatába állítja, hogy befolyást gyakoroljon a Szovjetunió belső fejlődésére: Ez véleményem szerint esztelen, tiszta esztelenesség...”

● „... a Szovjetunió semmiképpen sincs egzisztenciális válságban — a szovjet rendszer fennmaradása a nyolcvanas és a kilencvenes években egyáltalán nem kétséges. A Szovjetunió hatékonysága van válságban...”

● „A szovjetek ennek következtében a külpolitikában is választottak. El kell dönteniük, milyen külpolitika szilárdítja meg a rendszer stabilitását és milyen külpolitika gyengíti azt még tovább. És a kalandorpolitika véleményem szerint a Szovjetunióban sem népszerű.” (Der Spiegel 1983. 38. sz.; Interjú S. Bidler amerikai professzorral)

● „A bolsevikok kezdetben sebezhetőnek tartották magukat, s ez az érzés jól illeszkedett a külföldi beavatkozások évszázadokon át szerzett orosz tapasztalatainak keretébe. ... Egyéb sikerei ellenére az Októberi Forradalom nem biztosította be Oroszországot az újabb inváziókkal szemben. Sőt, a forradalom csak fokozta a külső veszélyt. A szovjet forradalmároknak az új társadalomba vetett reményével, ami a hőfokot illeti, vetekedett a forradalom ellenségeinek gyűlölködése.

● „A közvetlenül a forradalom után indított első invázió főként a bekerített-éget érzetét fokozta a bolsevikokban, a náci invázió viszont a felkészülés szükségességét tudatosította.” (The Guardian 1983. szept. 27.)

● „A dilemma, amellyel Reagennek szembe kell néznie, így foglalható össze: ha túl keményen lép fel, belpolitikai síkon érik támadások, ha viszont megpróbál kiegyezni, békülékenységét a szovjetek a gyengeség jelének tekintik.” (International Herald Tribune 1983. október 6.)

● „Némely tisztségviselők elismerik, hogy Reagen és legmagasabb rangú tanácsadói csak meglehetősen csekély mértékben ismerik a Szovjetuniót, és a fegyverzetkorlátozás problémáit. Nyílt titok, hogy a Fehér Ház politikai munkatársai úgy érzik, hogy a jelenlegi külpolitika károkat okozhat Reagen elnöknek a következő elnökválasztási hadjárat során, s ha fegyverzetkorlátozási megállapodást köt Moszkvával, a közvélemény esetleg kételkedni kezd keménységében. (International Herald Tribune 1983. okt. 10.)

● „Ámde, ha Reagen szovjetellenes kereszteshadjárattal alakítja át az elnökválasztási kampányt, tudnia kell, mi lesz ennek a következménye; az atomfegyver-

kezési verseny négy további éve, a katonai költségvetés felduzzadása, a kongresszus megosztottsága, a szövetségesek elkeseredése és a világ rémülete.” (International Herald Tribune 1983. szept. 27.)

● „Reagan elnök, amikor arra reagált, hogy a szovjetek lemészárolták az Egyesült Államok útlevelel utazó 61 amerikai állampolgárt, keményebb hangnemet ütött meg, mint Theodore Roosevelt, ám féltékenyebben cselekedett, mint Jimmy Carter.

Amerikai elnök ennyire bombasztikus megnyilatkozásait és heves gesztikulálását még soha nem követte ilyen kevés gyakorlati tett. Nem csoda, hogy a galamblelkű hírmagyarazók lelkesen magasztalják Reagan elnök döntését...”

● „... vajon miért nem szorgalmaz Reagan elnök jelentékeny gazdasági ügy diplomáciai megtorlást...? Egyszerűen azért, mert elnökünk ebben az ügyben pusztán propagandalehetőséget lát, amelynek kiaknázásával ellensúlyozhatja a befagyasztás híveinek európai tüntetéseit, s elfogadtathatja MX-tervét a kongresszuson.” (International Herald Tribune 1983. szept. 9.)

● „Ronald Reagan tehát jól tette, hogy ellenállt azoknak a sugalmazásoknak, amely szerint a Szahalin fölött történt katasztrófa érelyes megtorló intézkedéssel kell válaszolni: félbe kell szakítani a genfi fegyverkezési-ellenőrzési tárgyalásokat, és az európai biztonsági és együttműködési konferencia madridi fordulóját...”

● „Az Egyesült Államokban két irányzat ütközik össze egymással. Az egyik a politikai, nem ismeri félre azt, hogy a szovjeteknek egészen más rendszerük és elmentés érdekében érdeklődésük van: mégis tárgyalásokat és kölcsönös haszonra szolgáló megállapodásokat javasol. A másik inkább teológiai irányzat a Szovjetunióban a gonosz megtestesülését látja, amelyet csak legyőzni lehet, megtéríteni nem; Reagen gyakran támogatta ezt az irányzatot, bár kormányzása gyakorlata többnyire kíméletesebben alakult, mint amilyen a retorikája volt.” (Die Zeit 1983. szept. 9.)

● „Amerikai tisztségviselők immár elismerik, hogy az oroszok valóban kémrepülőgépnékvélték az augusztus 31-ről szeptember 1-re virradó éjszaka lelőtt Boeing-747-est.” Mint a beszámolóból megtudjuk, a szakemberek következtetései két héttel a támadás után jutottak el a Fehér Háza.

● Akárhogyan is történt, a propaganda-háborúban a Nyugat hatalmas győzelmet aratott...

● Ha viszont a jövőben netán arra utaló értesülések látnak napvilágot, hogy a szovjetek állítása megfelel a valóságnak, s a Boeing-747-es valamilyen hírszerzési küldetésben vett részt, az incidens nem csupán a propaganda síkján, hanem erkölcsi szemszögből is katasztrófálissá válik az Egyesült Államokra nézve.” (International Herald Tribune 1983. okt. 13.)

● „Washington az öszecsapást európai keretek között kívánja tartani, vagyis el akarja kerülni, hogy olyan konfrontációba sodródjék, amely saját városait, falvait és népességét veszélyezteti. Az elgondolás ugyanakkor ellentétben áll Európa érdekeivel, mert a kontinensünkre korlátozó konfliktus az általános tömegpusztítás katasztrófájával lenne egyenértékű, elhárításának egyetlen garanciája pedig a háború világméretű véálásának kockázata.” (Le Monde 1983. szept. 28.)